

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 1956, sp. zn. 1 Tz 299/56

Číslo: 18/1957

Právní věta:

Cenou věci odcizené, zpronevěřené nebo jinak rozkradené z odbytové organizace výrobního odvětví nebo jiných podniků uvedených v § 2 zák. č. 73/1952 Sb. (o dani z obratu) nutno rozumět cenu včetně daně z obratu (resp. cenu maloobchodní). Rozkrádání takové věci zakládá pouze trestný čin rozkrádání národního majetku podle § 245 odst. 1 písm. a), b) nebo c) tr. zák. a ne též trestný čin zkrácení a ohrožení daně podle § 148 tr. zák.

Každá dispozice se svěřenou věcí proti příkazu svěřovatele nemůže být považována za trestný čin rozkrádání [§ 245 odst. 1 písm. b) tr. zák.] nebo za zpronevěru (§ 248 tr. zák.). Ovšem takovou protiprávnou disposici svěřeným majetkem, která maří základní a podstatný účel svěření, zejména znemožňuje-li se tím svěřiteli trvale navrátit věc původnímu jejímu určení, nutno považovat za nakládání se svěřenou věcí jako s vlastní ve smyslu § 245 odst. 1 písm. b) nebo § 248 tr. zák.

Zmocní-li se pachatel cizí věci v úmyslu nakládat s ní jako s vlastní, takže se dopouští rozkrádání podle § 245 odst. 1 písm. a) tr. zák. nebo krádeže podle § 247 tr. zák. anebo kdo s cizí věcí, která mu byla svěřena, nakládá jako s vlastní, takže se dopouští rozkrádání podle § 245 odst. 1 písm. b) tr. zák. anebo zpronevěry podle § 248 tr. zák., nestává se beztrestným tím, že nahradí způsobenou škodu, a to bez ohledu na to, zda měl předem v úmyslu škodu nahradit anebo zda se k tomu teprve dodatečně rozhodl. Ustanovení § 64 tr. zák. o účinné lítosti u trestných činů majetkových neplatí.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 14.12.1956

Spisová značka: 1 Tz 299/56

Číslo rozhodnutí: 18

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Beztrestnost, Cena, Daň, Delikt majetkový, Krádež, Majetek národní, Rozkrádání a poškozování majetku v socialistickém vlastnictví, Škoda, Účinná lítost, Zpronevěra

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Obviněný A jako ředitel zásobovací základny ministerstva stavebnictví a obviněný B jako zásobovací referent zásobovací základny odčerpali – podle tvrzení žaloby – společně po vzájemné dohodě ze zásob stavebního materiálu zásobovací základny celkem 5 vagonů pozinkovaného plechu. Ačkoli šlo o

přísně obhospodařovaný materiál určený jen pro podniky socialistického sektoru, takže jeho prodej soukromým osobám byl zakázán, rozprodali jej obvinění za pomoci dalších obviněných (kteří nebyli zaměstnanci zásobovací základny) soukromým osobám za maloobchodní ceny. Aby tento nedovolený rozprodej umožnili a zakryli, použili obvinění fingovaných objednávek znějících na stavební závod národního podniku, tedy podnik socialistické sektoru, který by materiál kupoval za velkoobchodní cenu (bez daně z obrátu). Částku odpovídající velkoobchodní ceně zaplatil, resp. odvedl obviněný A zásobovací základně. O rozdíl mezi velkoobchodní a maloobchodní cenou (odpovídající dani z obrátu a další částce, za kterou byl plech soukromým osobám rozprodán) se obvinění rozdělili s prostředníky.

Lidový soud trestní v Ostravě uznal (mimo uvedené prostředníky) obviněné A a B vinnými trestným činem rozkrádání národního majetku podle § 245 odst. 1 písm. a) tr. zák., obviněného A též podle § 245 odst. 4 tr. zák. a obviněného B též podle § 245 odst. 3 písm. a), b) tr. zák. a oba obviněné též trestným činem ohrožení zásobování podle § 134 odst. 1, 2 písm. a), b) tr. zák. (jehož se dopustili jako členové spolčení).

Krajský soud v Ostravě k odvolání okresního prokurátora zrušil rozsudek lidového soudu ohledně obviněného A ve výroku o trestu a ohledně obviněného B ve výroku o vině i trestu a obviněnému A uložil nový přísnější trest, obviněného B uznal vinným trestnými činy rozkrádání národního majetku podle § 245 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a), b) tr. zák., ohrožení zásobování podle § 134 odst. 1 písm. a), b) tr. zák. (potud tedy shodně jako lidový soud) a dále pomocí k trestnému činu porušení povinnosti veřejného činitele (spáchaného obviněným A) podle § 7 odst. 2, § 175 odst. 1 písm. a) tr. zák. Odvolání obviněných krajský soud zamítl.

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona, podané generálním prokurátorem, zrušil i ohledně obviněných A a B rozsudek krajského i lidového soudu a lidovému soudu uložil, aby věc v rozsahu zrušení znovu projednal a rozhodl.

Odůvodnění:

Generální prokurátor ve stížnosti pro porušení zákona dovozuje, že byl zákon, pokud jde o obviněného A a B, porušen v § 2 odst. 3 tr. ř. (z r. 1950) a v § 148 tr. zák. a v podstatě uvádí, že obvinění – pokud neodvedli zásobovací základně také částku odpovídající rozdílu mezi velkoobchodní a maloobchodní cenou, tedy částku rovnající se dani z obrátu – tím způsobili škodu státu, a sice škodu na dani (z obrátu), což zakládá u obviněného A skutkovou podstatu trestného činu zkrácení a ohrožení daně podle § 148 odst. 1, 2 písm. a), b) tr. zák. (vzhledem k účasti více osob a použitým dokladovým machinacím), u ostatních obviněných pomoc k tomuto trestnému činu podle § 7 odst. 2, § 148 odst. 1, 2 písm. a) tr. zák.

Že jde o trestný čin podle § 148 tr. zák. u obviněného A, dovozuje stížnost pro porušení zákona zvláště ještě z toho, že tento obviněný jako ředitel zásobovací základny byl především odpovědný za správné hlášení daně z obrátu.

V důsledku toho – dovozuje dále stížnost pro porušení zákona – částka připadající na zmíněnou daň z obrátu (resp. na rozdíl mezi cenou maloobchodní a velkoobchodní), zjištěná částkou 222.899,94 Kčs, nemůže tvořit škodu (značnou) ve smyslu § 245 odst. 3 písm. b) tr. zák., pakliže se obvinění vůbec dopustili rozkrádání národního majetku podle některého z případů § 245 odst. 1 tr. zák. tím, že manipulovali proti příkazům, resp. proti platným směrnici o dispozici se stavebním materiálem. V tomto směru stížnost pro porušení zákona vytýká rozsudku krajského soudu, že náležitě nezjistil úmysl obviněných, kteří za materiál, s nímž nakládali, zaplatili zásobovací základně jeho cenu (za kterou považuje stížnost pro porušení zákona cenu velkoobchodní, resp. cenu bez daně z obrátu) tedy i hodnotu materiálu.

Z toho pak dovozuje stížnost pro porušení zákona, že jednání obviněného A – kdyby nebylo posouzeno jako trestný čin rozkrádání národního majetku (§ 245 odst. 1 tr. zák.) – by zakládalo jednak trestný čin podle § 148 odst. 1, 2 písm. a), b) tr. zák., jednak trestný čin podle § 175 odst. 1, 2 písm. a) tr. zák. U ostatních obviněných by pak šlo o pomoc.

Stížnost pro porušení zákona je pouze v některých směrech důvodná.

Výsledky provedeného dokazování poskytují dostatečný základ pro zjištění, že obviněný A disponoval se stavebním materiálem, zejména s pozinkovaným plechem určeným podle plánu rozvoje národního hospodářství pouze pro zásobování podniků socialistického sektoru, a sice speciálně sektoru ministerstva stavebnictví, takovým způsobem, že bez jakéhokoli souhlasu nadřízených složek a státního úřadu plánovacího jej (prostřednictvím zprostředkovatelů) rozprodával na černém trhu soukromým osobám. Stavební materiál zásobovací základny byl obviněnému A jako řediteli této základny, povolanému – jak vyplývá z výsledků provedeného dokazování – k tomu, aby jím disponoval podle příkazů a platných směrnic, svěřen.

Bezprávná dispozice se svěřeným majetkem národním nemůže však zakládat trestný čin podle § 245 odst. 1 písm. a) tr. zák. Již proto kvalifikace skutku tohoto obviněného, jak ji posoudily lidový i krajský soud je nesprávná.

Ne sice každá dispozice s věcí svěřenou proti příkazu svěřovatele může být považována za trestný čin rozkrádání [podle § 245 odst. 1 písm. b) tr. zák. u majetku národního nebo lidových družstev] anebo za zpronevěru (podle § 248 tr. zák. u soukromého majetku). Ovšem taková protiprávní dispozice svěřeným majetkem, která maří základní a podstatný účel svěření, zejména znemožňuje-li se tím trvale svěřiteli navrátit věc původnímu jejímu účelu, nutno považovat za nakládání se svěřenou věcí jako s vlastní, a jde-li o věc z národního majetku (nebo z majetku lidového družstva) nutno to považovat za rozkrádání podle § 245 odst. 1 písm. b) tr. zák. Pokud jde o stavební materiál, jímž disponoval obviněný A, jde – jak je patrné z výsledků dokazování, zejména ze svědectví informovaných zástupců ministerstva stavebnictví – o takovou disposici, jíž bylo zmařeno vlastní určení tohoto materiálu podle celostátního plánu, který mohl být pozměněn pouze státním úřadem plánovacím. Z toho ovšem plyne závěr, že se obviněný A dopustil především trestného činu podle § 245 odst. 1 písm. b) tr. zák., při čemž nutno v uvedené souvislosti ještě zdůraznit, že k naplnění skutkové podstaty tohoto trestného činu se nevyžaduje, aby se pachatel obohatil.

Skutečnost, že obviněný A nahradil velkoobchodní cenu takto rozkrádaného materiálu, je proto s tohoto hlediska nerozhodná – i kdyby bylo nutno považovat velkoobchodní cenu za celou cenu materiálu. Tato skutečnost by nemohla mít za následek beztrestnost jednání obviněného A ani z jiného důvodu, který přehlíží stížnost pro porušení zákona. Zmocní-li se totiž pachatel cizí věci v úmyslu nakládat s ní jako s vlastní, takže se dopouští krádeže podle § 247 tr. zák. nebo rozkrádání podle § 245 odst. 1 písm. a) tr. zák., anebo kdo s cizí věcí, která mu byla svěřena, nakládá jako s vlastní, takže se dopouští zpronevěry podle § 248 tr. zák. anebo rozkrádání podle § 245 odst. 1 písm. b) tr. zák., nestává se beztrestným tím, že nahradí způsobenou škodu, zejména ani nahrazením ceny věci v penězích, a to bez ohledu na to, zda měl předem v úmyslu škodu nahradit anebo zda se k tomu teprve dodatečně rozhodl. Ustanovení § 64 tr. zák. o účinné lítosti neplatí u trestných činů majetkových. Pouze kdyby takové jednání mělo za následek, že by nebylo možno jednání pachatele považovat za nebezpečné pro společnost, takže by zde chyběla materiální podmínka trestného činu (§ 2 tr. zák.), nešlo by tu o trestný čin.

Jde nyní o posouzení, jakou škodu – jež je nutným předpokladem rozkrádání podle § 245 odst. 1 tr. zák. – už touto protiprávní disposicí se stavebním materiálem, jímž se dopustil obviněný A, utrpěl národní majetek spravovaný zásobovací základnou. Vzhledem k tomu, že náhrada škody je tu – jak bylo právě uvedeno – nerozhodná, nutno vzít při posouzení škody v naznačeném směru celou cenu

stavebního materiálu rozkrádaného podle § 245 odst. 1 písm. b) tr. zák. Zde právě přichází v úvahu otázka, která je ústředním problémem stížnosti pro porušení zákona, totiž, zda do ceny stavebního materiálu náleží i daň z obratu podle zák. č. 73/1952 Sb. vytvářející prodejní, resp. maloobchodní cenu. Tím bude zároveň rozřešena otázka, lze-li v daném případě posuzovat jednání obviněných též s hlediska § 148 tr. zák. anebo s hlediska účastenství na trestném činu obviněného A podle tohoto ustanovení.

Podle § 2 zák. č. 73/1952 Sb. jsou daňovými subjekty (odvádějícími daň) kromě jiných podniků, k nimž nenáleží nikdy maloobchodní prodejny, obytové organizace výrobních odvětví, k nimž nutno počítat právě též zásobovací základnu, o kterou v souzené věci jde (viz čl. 7 odst. 2 prováděcích předpisů k zákonu o dani z obratu a k zákonu o dani z výkonů – jejichž vydání bylo uveřejněno vyhláškou min. financí z 22. 12. 1955, č. 235/55 Ú. l.). Dani z obratu při tom podléhá obrat z prodeje zboží. Protože subjekty daně z obratu jsou podniky uvedené v § 2 cit. zák., nikoliv však ten (podnik nebo fyzická osoba), kdo zboží kupuje, nelze mít za to, že by kupující platil zvlášť cenu (velkoobchodní, po případě další cenu) a zvlášť daň z obratu. U kupujícího celá částka jím za zboží placená je cenou kupované věci, čili kupní cenou. Za tuto cenu mu proto věc také prodává prodávající podnik, i když jde o podnik uvedený v § 2 zák. č. 73/1952 Sb. Skutečnost, že takovýto podnik platí daň z obratu z takového prodeje (z obratu) nemění tedy nic na ceně. Skutečnost, že některé obraty nepodléhají dani z obratu (z důvodů § 2 odst. 4 cit. zák. anebo proto, aby nedošlo k dvojímu zdanění vzhledem k § 2 odst. 1 věta za středníkem), vedoucí pak k tomu, že některé podniky (kupující) platí nižší cenu (rovnající se v podstatě velkoobchodní ceně), jiné pak, kde obrat dani podléhá, platí cenu vyšší a v důsledku toho také též prodávající podnik někdy totéž zboží prodá za nižší cenu, jindy však za cenu vyšší, na povaze ceny u kupujícího, který s daní z obratu nemá nic společného, nic nemění. Protože pak cenou zboží je cena prodejní a tato cena je též zdanitelným obratem (§ 4 odst. 1 cit. zák., čl. 5 odst. 1 cit. prov. předp.), nelze od ceny zboží odčítat daň z obratu ani u kupujícího, avšak ani u prodávajícího. Z toho ovšem plyne, že obviněný A rozkrádal [podle § 245 odst. 1 písm. b) tr. zák.] stavební materiál v ceně, jak by byl prodán zásobovací základnou při prodeji soukromým osobám, kdyby byl tento prodej býval dovolen. S hlediska této částky, kterou nutno přesně zjistit v zájmu posouzení nebezpečnosti trestného činu pro společnost a míry zavinění obviněného, a sice se zřetelem k údajům revisní zprávy, po případě dotazem na informovaného zástupce příslušné složky ministerstva stavebnictví, je třeba posoudit i otázku značné škody, která ovšem už vzhledem k údajům revisní zprávy je nepochybná.

Už ze skutečnosti, že daň z obratu tvoří součást ceny zboží ovšem vyplývá, že rozkrádáním takového zboží se pachatel nedopouští trestného činu zkrácení a ohrožení daně podle § 148 tr. zák. Tento závěr vyplývá i z § 2 zák. č. 73/1952 Sb. ve spojení s § 4 odst. 2 cit. zák., podle něhož podnik uvedený v § 2 cit. zák. platí daň z obratu při jakémkoli použití zboží, tedy i při jeho použití odporujícím zákonu (čl. 2 odst. 5 cit. prov. předp., podle něhož podnik uvedený v § 2 zák. č. 73/1952 Sb. je povinen zaplatit daň z obratu i u zboží zničeného, poškozeného, odcizeného a pod.). Protože takový podnik tedy musí zaplatit daň z obratu, i když nastane případ, jako je souzený, není poškozen stát na dani, nýbrž sám podnik, který tuto daň musí zaplatit v každém případě. S těchto hledisek je proto též nerozhodné, zda jinak obviněný A odpovídal za správné hlášení daně z obratu anebo zda se s hlediska tohoto hlášení dopustil nějakých dokladových machinací. Stížnost pro porušení zákona sama, stejně jako rozsudek krajského soudu, zdůrazňuje, že jednočinný souběh trestného činu rozkrádání národního majetku podle § 245 odst. 1 a trestného činu zkrácení a ohrožení daně podle § 148 tr. zák. je vyloučen. Vyplývá z toho, že trestného činu podle § 148 tr. zák. se může dopustit jen daňový subjekt nebo kdo jako zástupce (zákonný zástupce, odpovědný činitel) jedná způsobem vymezeným v § 148 tr. zák. k neoprávněnému prospěchu daňového subjektu. Jestliže však zástupce daňového subjektu se dopouští rozkrádání ke škodě národního majetku, jenž je ve správě daňového subjektu, je jeho jednání pouze rozkrádáním národního majetku podle § 245 odst. 1 písm. a), b) nebo c) tr. zák. A o takový případ – jako bylo dovozeno – u obviněného A v souzeném případě jde.

Z výsledků provedeného dokazování vyplývá též, že obviněný A j ředitel zásobovací základny při správě této základny a při obhospodařování stavebního materiálu u ní uskladněného jednal jako veřejný činitel (§ 75 odst. 10 tz). Protože se při tom dopustil rozkrádáním svěřeného mu stavebního materiálu, t. j. národního majetku podle § 245 odst. 1 písm. b) tr. zák., zneužívaje svého postavení jako veřejný činitel, čímž způsobil značnou škodu, nepochybil krajský soud, stejně jako lidový soud, když jednání tohoto obviněného v naznačeném směru posoudil též podle § 245 odst. 4 tr. zák.

Krajský soud však tím, že převzal kvalifikaci trestného činu obviněného A podle § 245 odst. 1 písm. a) a podle odst. 4 tr. zák., přehlédl [kromě již uvedeného pochybení, že tu šlo o trestný čin podle § 245 odst. 1 písm. b) tr. zák.] nedůslednost, již se lidový soud dopustil, když u obviněného B dospěl k závěru, že se rozkrádání národního majetku dopustil výdělečně, protože si – jak to odpovídá výsledkům vykonaného dokazování – hleděl pácháním takového trestného činu opatřit alespoň na čas zdroj příjmů a proto u něho kvalifikoval jednání též podle § 245 odst. 3 písm. a) tr. zák. Aniž krajský soud nebo lidový soud vyloučil takovou pohnutku o obviněného A (což by také neodpovídalo povaze jeho jednání), u něho kvalifikaci podle § 245 odst. 3 písm. a) nevyjádřil. Kvalifikace rozkrádání podle § 245 odst. 4 tr. zák. nevylučuje kvalifikaci podle § 245 odst. 3 písm. a) tr. zák., neboť v § 245 odst. 4 znak, že rozkrádání se pachatel, zneužívaje svého postavení jako veřejný činitel, dopustil výdělečně, obsažen není. Kvalifikace podle § 245 odst. 4 tr. zák. vylučuje pouze současnou kvalifikaci podle § 245 odst. 3 písm. b) tr. zák., ježto znak „značná škoda“ je tu společný.

Obdobně by bylo třeba posoudit jednání obviněného B, až na to, že již dosavadní skutkové zjištění poskytuje dostatečný podklad pro závěr, že tento obviněný nejednal jako veřejný činitel. Naproti tomu krajský soud stejně jako lidový soud ani u tohoto obviněného (stejně jako u obviněného A) se nezabývaly otázkou, zda stavební materiál zásobovací základny byl tomuto obviněnému svěřen jako zásobovacímu referentu a zda proto obviněný B nakládal s věcmi z národního majetku, které mu byly svěřeny, jako s vlastními [což by nezakládalo trestný čin podle § 245 odst. 1 písm. a) tr. zák., nýbrž podle § 245 odst. 1 písm. b) tr. zák.], anebo zda se zmocnil stavebního materiálu zásobovací základny, aniž mu byl svěřen.

(V dalším se nejvyšší soud zabýval pochybeními krajského, po případě lidového soudu ohledně trestného činu ohrožení zásobování podle § 134 tr. zák. u obviněných A a B, jakož i pochybeními týkajícími se dalších obviněných – zprostředkovatelů.)

Kde se v tomto rozhodnutí mluví o § 245 odst. 3 písm. a) tr. zák., rozumí se nyní podle novely § 245 odst. 2 písm. a) tr. zák. Kde se v rozhodnutí mluví o § 245 odst. 3 písm. b) tr. zák., rozumí se nyní podle novely ustanovení § 245 odst. 3 tr. zák.